

GERDRIK BRUINS ZIET REVIVAL DOOR KLIMAATVERANDERING

ODE AAN DE WADI

Tekst Bert Westenbrink | Fotografie Marcel Molle

Gerdrik Bruins introduceerde ruim twintig jaar geleden de wadi in Nederland. Hij moest daarvoor eerst een muur van onbegrip slechten. Nu het stedelijk waterbeheer klimaatbestendig en robuust moet worden, ziet hij een revival van de bovengrondse waterafvoer.

Gerdrik Bruins geldt als de geestelijke vader van de wadi, de infiltratie- en opslagvoorziening van regenwater. Maar is hij dat ook? “De aanleg van de eerste wadi in Nederland, in Enschede ruim twintig jaar geleden, komt uit mijn koker. Maar zoals met bijna elke innovatie was het een samenvoeging van ideeën. De wadi komt eigenlijk uit Duitsland, daar hadden ze het Mulden Rigolen System. Ik had het in Gelsenkirchen gezien. Het bestond uit een geïsoleerde infiltratiekoffer met zeil eronder, het schone hemelwater wilden ze niet vermengen met het verontreinigde grondwater ter plekke. Ik dacht: dit is het! Dit moeten we in Enschede hebben.”

De naam heeft hij wel bedacht, vertelt Bruins. Water dat over de straat loopt, hij associeerde het met een wadi, een rivierbedding die meestal droog staat. “Ik ben bijbels georiënteerd en Israël-minded. De zuidgrens van het beloofde land van Israël is de Wadi El Arish, de beek van Egypte. De Wadi El Arish ligt in de Sinaiwoestijn.” En dan volgt er een uitleg over droge rivierbeddingen in woestijnen die door nomaden gebruikt worden als trekroutes, maar die vol lopen als het regent. “Ja, en dan gaat het ook gelijk hard. Weet je dat de meeste mensen die in de woestijn sterven omkomen door verdrinking?”

VERBINDEN

Hij zit in zijn kantoor in het gebouw van Waterschap Vechtstromen, sinds 2000 zijn werkgever. Aanleiding voor het gesprek is zijn naderende pensioen. In november is het zover. “Ja, maar ik ben met het waterschap in gesprek om er nog een jaar aan vast te plakken. Ik ben met een mooi project bezig en dat wil ik graag afmaken.” Dat project is de Regge. De rivier moet vanaf Enter over een traject van twaalf kilometer zijn meanderende loop terugkrijgen. >

“Ik kreeg destijds al haatmail, en briefjes in mijn postvak”

Gerdrik Bruins in door de hem aangelegde wadi in Enschede, de eerste van Nederland

Bruins speelt een afstemmende en uitvoerende rol in het spel tussen belanghebbenden in het buitengebied.

De term 'verbinden' valt. Is dat een woord dat bij Gerdrick Bruins past? In de jaren negentig van de vorige eeuw, toen hij bij de gemeente Enschede werkte, lag hij vooral in de clinch. Met conservatieve civieltechnische ontwerpers, met stedenbouwkundigen, met Rioned, met adviesbureaus. Ze moesten niets hebben van zijn ideeën over stedelijk waterbeheer. Als waterbeheerder trok hij op met de waterdeskundigen Govert Geldof en Sybrand Tjallingii, vertelt hij. "We troffen elkaar op een symposium in 1993. Toen waren we in feite nog luchtfietsers."

Luchtfietsers? Of bedoelt hij: idealisten? "Ja, dat is een beter woord. Je wilt de wereld verbeteren. In het begin van de jaren negentig kwam het stedelijk waterbeheer neer op: alles in een buis, naar een vijver of een zuivering. End-of-pipe-oplossingen, rotzooi afvoeren en behandelen. Maar wij kwamen geleidelijk tot de conclusie: je moet het niet aan het einde van de pijp doen, maar aan het begin. En liever helemaal geen pijp."

Bij de drie groeide het besef: hemelwater is te kostbaar om in een buis te stoppen en te vermengen met afvalwater. "We werden uitgelachen. Ik kreeg destijds al haatmail, en briefjes in mijn postvak. Onze collega's zeiden: we stoppen al honderd jaar water in een buis en dat moet nu veranderen?" Bovengrondse afvoer was een revolutie, zegt Bruins. En ook al was de tegenwerking groot, hij bleef de boodschap uitdragen. "Ja, ik ben wel vasthoudend. Als ik denk: dit is het, dan ga ik er ook voor. En hoe meer weerstand ik krijg, hoe harder ik eraan trek om alternatieven te bedenken zodat we er uitkomen. Ik wil ook verbinden."

HOGE VLUCHT

In Enschede, zijn gemeente, kreeg hij uiteindelijk de kans om de nieuwe ideeën in praktijk te brengen; in de nieuwe ecologische woonwijk Ruwenbos werd de eerste wadi van Nederland aangelegd. Dat is ruim twintig jaar geleden, hij gaat er nog regelmatig kijken en stelt vast: de wadi ligt er nog altijd goed bij. Verbaast hem dat? "De wadi is één grote verbazing voor mij. Dat het zo'n vlucht heeft genomen had ik niet gedacht. Toen de Duitsers later bij ons kwamen kijken, zeiden ze: jullie zijn verder dan wij ooit zijn gekomen."

De omarming van de wadi ("Er is geen gemeente waar geen wadi ligt, denk ik") illustreert *de move* die het stedelijk waterbeheer maakte naar infiltratie, zegt Bruins. Hij is ook kritisch. Soms zijn ze te krap bemeten, en je ziet geregeld wadi's met te veel verharding erop of aangelegd in klei, dat worden gegarandeerd modderpoelen. Het geeft aan dat het waterbeheer de waterinfiltratie twintig jaar na de introductie van de wadi nog steeds niet goed in de vingers heeft,

WAAIERKOLK

De waaierkolk is een eerbetoon aan het regenwater, zegt Gerdrick Bruins. "Als het water over straat stroomt dan beleef je het, dat vind ik mooi. Dat regenwater moet je dan ook mooi laten wegstromen, niet in zo'n putdeksel met vier spleten, maar in een waaier." Hij zag ze in Duitsland, maar Bruins wilde kleinere in Nederland. Probleem: niemand wilde een mal maken. Uiteindelijk nam de gemeente Enschede de kosten voor haar rekening. "Later kwam Wavin met de vraag: mogen wij die schetsen van jou gebruiken om een waaierkolk te maken? Ik heb gezegd: hier heb je de pruttel, maak er maar wat van. Ja stom. Mijn kinderen zeggen: als je een kwartje per kolk gekregen had, dan was je nu binnen geweest." Hij lacht.

concludeert Bruins. "En daar voel ik me medeschuldig aan. Je bedenkt wat en je gooit het over de schutting, onder het mom van: red je er maar mee."

Dat schuldgevoel betreft iets specifiek het beheer. "Ik heb door de jaren heen wel geleerd: haal de beheerders er aan het begin van een project bij. Praat met ze: hoe beheren jullie? Want je moet iets bedenken wat ook te beheren is. Dat is bij de aanleg van veel wadi's niet gebeurd. Daarbij moet wel gezegd dat ik soms ook de innovatiedrang bij de beheerders miste."

Andere veel gemaakte kritische kanttekening bij de wadi's: ze slokken veel ruimte op. "Daar heb ik vaak gevechten over gevoerd, want het is natuurlijk flauwekul. Als je een waterduurzame wijk wil maken en je zou het met buizen doen, dan moet je ergens een vijver maken. En die vraagt ook ruimte. Met een wadi heb je meteen een plantsoen, kinderen kunnen er spelen. Dus als mensen zeggen dat de wadi ruimte opslokt, word ik altijd een beetje heftig." Hij lacht. Verontschuldigend bijna. Hij is gedreven, water is zijn passie.

REVIVAL

Nu de klimaatverandering de stedelijk waterbeheerders voor de opdracht plaatst om het afwatersysteem bestendig te maken tegen hevige regenval en waterschaarste, ziet

GERDRIK BRUINS

Geboren februari 1952 in Hardenberg.

Opgegroeid in Deventer.

Gestudeerd in Zwolle van 1971 tot 1975, HTS civiele techniek.

‘Mijn afstudeertraject was een tunnel annex waterkering langs het front van Deventer, langs de IJssel. Deventer heeft een hele oude kademuur, die stond toen op instorten en ze hadden een verkeersinfarct in de binnenstad. Met een stel studenten hebben we toen die tunnel bedacht. Je bent het verkeer kwijt, je hebt een mooie boulevard, je maakt ruimte voor de rivier. Dat laatste is wel gerealiseerd, maar dan aan de overkant. En de kade is wel hersteld, maar die tunnel is er nooit gekomen, was te duur.’

Gewerkt bij gemeenten Doetinchem en Enschede en sinds 2000 bij Waterschap Vechtstromen. In november gaat hij formeel met pensioen, maar Bruins wil graag door om het Reggeproject af te maken. Als hij overeenstemming bereikt met zijn werkgever, gaat hij nog een jaar door.

Bruins een revival van de wadi. Bij wolkbreuken biedt de bovengrondse afvoer ruimte voor aanzwellende stromen regenwater. “Als het water door een goot loopt, kan er ook drie keer zoveel doorheen. Of vijf keer. Het loopt wel over de randen, maar de goot blijft z’n werk doen. Dat kun je niet zeggen van een buis, van welke doorsnee dan ook. Aan het eind van de pijp krijg je toch weer ellende.” En ook bij langdurige droogte, bewijst de wadi z’n diensten, zegt Bruins. “Onze hoofdgedachte bij de wadi was altijd: voeding van het grondwater. Bij droogteperiodes en hittestress doet hij dus ook z’n werk.”

De ode aan de wadi, Bruins gaat er ver in, maar hij blijft ook realistisch. “Tachtig procent van het stedelijk gebied is historisch bepaald, dat maakt het lastig om die gebieden klimaatrobust te maken. Kom je toch weer uit op end-of-pipe-oplossingen. Dat is niet verkeerd. Door de pijp gebeuren ook goede dingen. Maar daar waar het maakbaar is, bij uitbreidingen of bij inbreidingen met volledige kaalslag,

“Als het water door een goot loopt, kan er ook drie keer zoveel doorheen. De goot blijft z’n werk doen”

grijp daar je kans met de wadi. En maak niet dezelfde fouten als in de afgelopen twintig jaar.” Hij bedoelt: ontwerp de wijk zorgvuldig, betrek het beheer erbij, geef de wadi de ruimte, maak het robuust.

ZICHTBAAR

Het bovengrondse infiltratiesysteem maakt waterafvoer zichtbaar. Bruins noemt dit cruciaal in de slag om het stedelijk waterbeheer robuust te maken. Het gaat om bewustwording, zegt hij. Ofwel: mensen moeten leren dat er niets mis is met bovengrondse waterafvoer. “Mensen hebben allerlei beelden. Ze vinden het vies. En lastig. Dat water over straat, het wordt groen, het gaat glibberen, je krijgt ratten, muggen. Ik heb het meegemaakt. Op een gegeven moment hebben we in de wijk Oikos in Enschede wadi’s in de achtertuinen gelegd. Wij dachten: het is een ecologische wijk, de bewoners zijn helemaal weg van ecologie, ze gaan die wadi’s ook netjes behandelen. Nou, mooi niet dus. Ze zetten de kliko’s erin, bouwden er vlonders overheen, schuurtje erin. Het werd een grote bende. Die wadi’s zijn weggehaald, het was drie bruggen te ver.”

Hij heeft zich vergist in het individualisme van de mensen, zegt hij. “Die hele campagne van nu om te ontstenen: haal de tegels uit de tuin, zaag je regenpijp door. Ik heb er driftig aan meegedaan. Maar nu denk ik: beste mensen, het is een druppel op een gloeiende plaat, pak het gewoon robuuster aan. Vraag meer aandacht voor water in de openbare ruimte.” |

INFILTRATIEKOFFER

Gerdrik Bruins introduceerde de infiltratiekoffer, voor de ondergrondse opvang van water in een beperkte ruimte. Hij zag het systeem in Duitsland, maar raakte geïnspireerd door de Olympische Spelen in 1996 in Atlanta. “Het olympisch stadion daar was een duurzaam gebouw met infiltratiekoffers. Het waren zwarte kratten waar het regenwater inliep. Ik ben erachter gekomen wie die koffers zou kunnen importeren. Ze zijn naar Nederland gebracht. Het waren een soort roosterplaten die je in elkaar klikt. Dan heb je een box. Die boxen kun je aan elkaar koppelen, doek eromheen en je hebt ruimte onder de grond.”